

ÚLOHY ŽEN A MUŽŮ V RODINĚ

Ve většině současných českých rodin spolu žijí ženy a muži, dívky a chlapci. Úlohy, které coby muži a ženy v rodinách zastávají, se v mnohém liší. Často se zdůvodňuje tím, že tak je to dáno od přírody.

Jsou však i rodiny, kde rozdíly mezi postavením žen a mužů neexistují nebo jsou jiné než obvykle. Z toho vyplývá, že na přírodu se často jen vymlouváme. V této kapitole si ukážeme, jak jinak můžeme přemýšlet a uspořádat náš život v rodině. Pomůže nám k tomu příklad rodiny Terezy a Matěje.

Role žen a mužů v rodině je široký pojem. Máme jím na mysli jakékoliv ženské či mužské chování v rámci rodiny, které má pomáhat tomu, aby rodina fungovala, nebo je ostatními očekáváno. Může se to týkat vztahů s druhými lidmi, domácích prací, materiálního zajišťování rodiny, udržování rodinných tradic atd.

Obvyklou představou je, že role žen a mužů v rodině se musí doplňovat. Za ideál se považuje kombinace protikladných vlastností – například rozum a cit, přísnost a mírnost. Jedna charakteristika je pak spojována se ženami, zatímco druhá s muži.

Toto doplňování však často nefunguje. Mnoho lidí má v sobě obojí a zároveň mnoho lidí žije ve šťastném vztahu s druhým člověkem, který je podobný jim samotným. Není proto dobré předpokládat, že správné je jediné to, když jsou ženy nějaké a muži opační.

V sociologii a psychologii dlouhou dobu panovalo přesvědčení, že muži v rodinách zastávají instrumentální funkci (zajišťují rodinu materiálně, realizují se zejména mimo rodinu, přinášejí do rodiny řád, jsou přísnou autoritou) a ženy expresivní funkci (starají se o chod domácnosti, poskytují emocionální podporu všem v rodině, realizují se výhradně uvnitř rodiny).

Aby rodina fungovala, musí v ní být údajně vždy zastoupeny obě role. Pokud chybí nebo pokud se chování žen a mužů v rodině prolíná tak, že obě role nejsou jasné odděleny, rodina se dostává do krize a rozpadá se. Tak to prý funguje od pravěku, odvíjí se to od pohlavních rozdílů a lidé to nemohou změnit. Několik desítek let lidé této teorii věřili. Dnes je však zřejmé, že tato teorie není správná. V mnoha společnostech existuje jiné uspořádání rodin, které dobře fungují. I u nás se podoba rodiny mění, a to ne ve všech ohledech k horšímu.

KDO PEČUJE O RODINU A DOMÁCNOST?

Stejně jako v kterékoliv domácnosti, i u Starých musí být vykonávána řada činností: nakupování, vaření, mytí nádobí, luxování, utírání prachu, praní a žehlení prádla, vynášení odpadků, vyměňování žárovek, utahování kohoutků, zatloukání hřebíků, vyřizování záležitostí na úřadech, pomoc dětem se školní přípravou...

Obvykle všechny domácí práce nevykonává jeden člověk, ale na některých z nich se v různé míře **podílejí jednotliví členové a členky rodiny**. Nejprve bývá většina činností obstarávána rodiči; čím jsou ale děti větší, tím více se na nich podílejí.

? Jak jsou domácí práce rozděleny v tvé rodině? Sestav seznam všech domácích prací, které u vás doma byly udělány minulý týden. Připiš k nim, kdo je obvykle vykonává.

Seznam domácích prací, které mají na starosti pan Starý a paní Stará, je stejně dlouhý. Čas, který jim musí věnovat, je ale jiný. Odpad v dřezu se rozbije jednou za půl roku, zatímco večere se vaří každý den. Z toho, co nám popsali Matěj a Tereza, se zdá, že:

- paní Stará dělá obvykle aktivity, které probíhají téměř každý den
- pan Starý zajišťuje činnosti, které jsou méně časté

? Odhadni, kolik hodin týdně tráví domácími pracemi jednotliví lidé v tvé rodině. Vyjdi ze seznamu činností z minulého úkolu.

Je jasné, že paní Stará tráví prací v domácnosti víc času než pan Starý. Podle výzkumů je tomu tak ve většině domácností. Například Sociologický ústav Akademie věd ČR v roce 2005 zjistil, že ženy se podle vlastních odhadů věnují domácím pracím v průměru 4,1 hodiny týdně, zatímco muži pouze 1,8 hodiny týdně.

Tento rozdíl ještě vzroste, když započteme také čas, který rodiče tráví péčí o děti či další členy rodiny. Jak ukázal tentýž výzkum, v případě žen je to 5,3 hodiny týdně, zatímco u mužů jen 2,2 hodiny týdně.

? Jak jsou domácí práce rozděleny v rodinách s oběma rodiči a jedním či více dětmi, které znáte? Zeptejte se alespoň dvou žen a dvou mužů, kteří žijí se svými partnery/kami a mají děti, kolik času týdně přibližně tráví domácími pracemi. Neprozrazujte jim předem, jaké údaje zjistily výzkumy. Jejich odhady přineste do třídy a vzájemně je porovnejte. Spočítejte, kolik hodin domácích prací týdně odhadují v průměru ženy a muži. Liší se váš výsledek od sociologického výzkumu?

V rodině Starých se kromě rodičů na činnostech v domácnosti podílejí také obě děti – Tereza a Matěj. Oba jsme požádali, aby nám popsali, jaké práce doma obvykle dělají.

Tereza: Pomáhám mámě v kuchyni při vaření. Někdy dokonce zkouším vařit sama, ale to je vždycky risk, jestli vůbec budeme mít oběd. No, když to nevyjde, tak jdeme na pizzu 😊. Po jídle většinou s bráchou myju nádobí. Uklízím si svůj pokoj. Teď už mi do něj rodiče nesmí chodit, jen když zatukají a já je pozvu dál. Ale chodí docela často a vždycky komentují, jestli tam mám pořádek. Ale já ho tam většinou mám! Pak máme s bráchou služby na utírání prachu a vynášení odpadků – každý týden já dělám jedno a brácha druhé.

Matěj: Doma mám na starosti našeho psa – hlídám, aby měl vodu a žrádlo, a chodím s ním na procházky. Pak taky pomáhám tátovi v dílně. On tam třeba spravuje dveře a občas potřebuje, abych tam byl s ním a třeba něco podržel nebo natřel a tak. Říkal jsem si, že zkusím možná i něco sám vyrobit, třeba na Vánoce nějaký svícen. Pak musím mýt nádobí, ale to hrozně nesnáším. Už abychom měli myčku. A taky musím utírat prach a chodit s košem, ale to se střídáme se sestrą.

„jáaségra/jáabracha“

? Které domácí práce máš ve vaší rodině na starosti ty? Vypiš je a porovnej s těmi, které vykonávají Matěj a Tereza. Děláš jich více, nebo méně než oni? Je seznam domácích prací, které máš na starosti ty, podobnější seznamu Terezy, nebo Matěje? Proč tomu tak asi je? Je rozdělení domácích prací mezi Terezu a Matěje spravedlivé? Považuješ rozdělení prací ve vaší rodině za spravedlivé? Pokud ne, jaké jiné rozdělení by podle tebe bylo správné? Své zkušenosti a názory porovnej s ostatními ve třídě.

Když si vybavíme všechny činnosti, které vyjmenovali rodiče i děti v rodině Starých, je zřejmé, že řada domácích prací ve výčtu chybí. Například žehlení nebo mytí oken. Nechybí ovšem proto, že by na ně zapomněli. Ani jednu z těchto činností totiž u Starých nedělají. To ale neznamená, že mají špinavá okna a chodí ve zmačkaném oblečení. Na tyto domácí práce si totiž sjednávají výpomoc. Jednou týdně k nim chodí člověk, který jim za odměnu pomáhá. I když si většinou představíme, že takovou práci dělají ženy (jako na obrázku), u Starých je to naopak muž.

? Uveď dva důvody pro a dva důvody proti placené pomoci v domácnosti. Jaký je tvůj názor?

V současnosti stále více rodin využívá možnost najmout si **na některé domácí práce výpomoc**. Dříve bylo něco takového neobvyklé, jednak proto, že málo lidí tyto služby v domácnosti nabízelo, ale také jich málo lidí chtělo využívat. Často se styděli přiznat, že výpomoc v domácnosti potřebují.

Dnes si ale lidé začínají uvědomovat, že když mají časově náročné zaměstnání, není ostudou tyto služby využít. Získají tím více času pro sebe a své nejbližší.

Sladování pracovního a osobního života

Do života každého člověka, ženy i muže, patří jak zaměstnání, tak i rodina a vlastní koníčky. Pracovní a osobní život není vždy snadné skloubit.

Abychom byli spokojení, je to však nutné. Ve společnosti proto existují různá opatření, která mají pomoci ženám, ale také mužům, aby se mohli/y dostatečně věnovat jak svému povolání, tak i své rodině, přátelům, koníčkům atd. Mezi tato opatření patří například možnost uzpůsobování pracovní doby, práce na částečný úvazek, placená výpomoc v domácnosti atd.

My jsme přestali mýt okna před dvěma roky a žehlit před rokem. Naši byli hrozně unavení, občas se hádali a byli protivní. Jednou jsme udělali domácí poradou, co změnit, aby měli víc volného času, a mohli jsme třeba i během týdne chodit do lesa. Udělali jsme seznam domácích prací a každý napsal, které z nich nemá vůbec rád. Shodli jsme se na žehlení a mytí oken. A pak jsme přemýšleli dál, co s tím – buď přestaneme mýt okna, nebo si na to někoho najmeme. Vyhrálo řešení B. ☺ A je to super.

„hitparádaprací“

? Každý ve třídě dostanete tři lístečky. Nadepište je čísla – 1, 2, 3. Na každý lísteček odpovězte jednu z otázek: 1. Kterou domácí práci děláš rád/a? 2. Která domácí práce ti nevdí? 3. Kterou domácí práci nemáš rád/a a chtěl/a by ses jí zbavit? Ke každé odpovědi připojte informaci, zda jste dívka, nebo chlapec. Lístečky seberte a rozdělte na tři hromádky. Ve třídě vytvořte tři skupiny. Každá dostane jednu hromádku odpovědí. Všechny je přečtete a uspořádejte podle počtu. Který postoj je nejčastější? Proč asi? Udělejte hitparádu nejoblíbenějších a nejméně oblíbených domácích prací. Liší se dívčí a chlapecká hitparáda? Pokud ano, proč?

CO VĚTŠINOU DĚLAJÍ ŽENY A CO MUŽI?

V rodině Starých mají domácí práce dobře rozdělené – každý dělá něco a jen v některých aktivitách se střídají podle toho, na kom je právě řada.

Rozdělit předem domácí práce tak, že každý člen/ka rodiny pravidelně vykonává některé z nich, je jeden způsob, jak můžeme zajistit, aby všechny důležité úkoly byly splněny.

Druhý způsob je, že každý může dělat všechny domácí práce a vždy se domlouvají, kdo bude právě v daný den vykonávat jednotlivé činnosti podle toho, jak mají čas a náladu.

? Jaké jsou podle tebe výhody a nevýhody obou způsobů rozdělování domácích prací v rodině?

Když jsou **práce dopředu rozdělené**, má to

- výhody: každý ví, co má na starosti, a nemusí se na tom domlouvat s druhými
- nevýhody: protože určitou domácí práci vykonává vždy jen jeden člověk, ostatní ji neovládají, a v případě nemoci nebo nepřítomnosti tohoto člověka domácnost přestává fungovat

Když se **práce rozdělují různě**, má to

- výhody: každý umí zajistit všechny domácí práce
- nevýhody: lidé v takové rodině se musí stále domlouvat na tom, kdo co udělá, což může být časově náročné a může to někdy vést k hádkám

? Jaký jiný model rozdělení domácích prací, kromě těchto dvou, by mohl existovat? Jaký model rozdělení domácích prací se ti nejvíce líbí? Proč?

Většina lidí se domnívá, že některé činnosti v domácnosti mají vykonávat výhradně ženy, jiné výhradně muži. Běžným názorem například je, že drobné opravy či fyzicky náročné práce v domácnosti vykonávají a mají vykonávat muži, naopak vaření, žehlení či péči o děti vykonávají a mají vykonávat ženy. Proč tomu tak je?

Rozdělení domácích prací mezi ženy a muže je dáno:

- stereotypními představami o schopnostech a přirozené úloze žen a mužů v rodině
- tradicemi z minulosti

? Připomeň si, co víš o rodinném a pracovním životě žen a mužů v historii. Jaké jsou obvyklé představy o postavení žen a mužů v minulosti? Jak to bylo skutečně? Lišil se pracovní a rodinný život žen a mužů v různých sociálních vrstvách a v různých historických obdobích?

Genderové stereotypy

Stereotypy jsou zobecňující představy o určité skupině lidí, kteří mají jeden stejný znak, například barvu vlasů či pleti. Pokud konkrétní člověk má tento znak, předpokládáme, že je stejný jako ostatní, a přehlízíme jeho/její individuální charakteristiky. Genderové stereotypy jsou takto zobecňující představy o ženách a o mužích. V jejich důsledku jsou například všechny ženy vnímány jako citové, slabší, pečující o druhé, zatímco muži jsou viděni jako technicky zdatní, logicky uvažující, agresivní atd.

Dříve byla velká část žen v domácnosti – nechodily do zaměstnání, ale staraly se o rodinu. Zajišťovaly tak všechny každodenní aktivity související s úklidem, přípravou jídla a starostí o děti, které jsou časově náročné. Muži pracovali a vydělávali peníze, zatímco ženy „pečovaly o rodinný krb“.

To však neplatilo vždy a pro všechny. Přibližně do 18. století byla práce žen i mužů spojena s domovem, protože pracovali na poli či v dílně, a neodcházeli tedy za prací mimo domov. Později se sice oddělil rodinný a pracovní život, ale mezi chudými lidmi bylo nutné, aby placené zaměstnání měli jak muži, tak ženy.

Od poloviny 20. století se situace celkově změnila, protože mnoho žen (nejen ty chudé) začalo pracovat v placeném zaměstnání stejně jako muži. Dnes **většina žen i mužů chodí do práce** a přináší tak svůj díl do rodinného rozpočtu. Z hlediska péče o domácnost se však podíl práce žen a mužů příliš nevyrovnává. Stále převládá očekávání, že **ženy budou dělat většinu domácích prací a rodinu více emocionálně podporovat**.

O ženách se říká, že nesou „dvojí břemeno“. To znamená, že chodí do zaměstnání a zároveň na nich leží větší část domácích prací ve srovnání s muži, kteří mají jen pomyslné jedno břemeno – povolání. Je tomu tak v rodinách, které znáte? Zeptejte se vaší maminky, babičky, případně i prababičky, jaké jsou jejich zkušenosti s rozdělením domácích prací mezi ženy a muže. Souhlasí s tím, že ženy nesou „dvojí břemeno“? Srovnajte jejich zkušenosti a pokuste se na základě toho zjistit, zda se situace ve společnosti v tomto ohledu proměňuje. Je dnes obvyklejší než v minulosti, že se na domácích pracích podílejí i muži, nebo nikoliv?

Jak jsou podle tebe rozděleny domácí práce v rodině pouze s jedním rodičem? A jak v rodinách homosexuálních párů?

V rozdělení rolí v rodině (péče o druhé a o domácnost) navíc hraje roli představa, že muži jsou od přírody nadanější na techniku, zatímco ženy si více potrpí na estetiku a starají se rády o druhé. Od mužů se tak očekává zájem a schopnost starat se o auto, zatímco od žen se očekává, že jim záleží na upravenosti bytu i všech členů rodiny.

I když tomu tak může podle našich zkušeností být, měli bychom se zamyslet nad tím, zda je to skutečně způsobeno rozdílnou přirozeností žen a mužů, nebo spíše tím, že jsou muži a ženy od dětství vedeni/y k odlišným zájmům a dovednostem. Co si myslíte vy?

Když popisovali Tereza a Matěj, jaké jsou jejich povinnosti v domácnosti, hovořili o tom, že „pomáhají“. Tím chtěli říct, že dělají práce, za které je zodpovědný někdo jiný, komu oni mohou pouze asistovat. Určitě jste se už někdy setkali například s větou: *Táta včera pomáhal mámě dělat večeři*. Vyplyvá z takové věty, kdo z rodičů vaří v dané rodině častěji? Jak bychom ji mohli přeformulovat, pokud bychom chtěli říct, že oba rodiče vaří (nebo by měli vařit) stejně často a stejně dobře a včera vařili společně? Zní vám odlišně například věta: *Táta s mámou včera dělali večeři*?

PRÁCE V DOMÁCNOSTI NENÍ ZADARMO

Podíl jednotlivých členů rodiny na domácích pracích lze vyjádřit počtem hodin, které jim věnují. Jak ukázal sociologický výzkum, existuje velký nepoměr – ženy tráví prací v domácnosti podstatně více času než muži.

Kromě toho však můžeme domácí práce převést také na peníze. To je užitečné zejména proto, že **domácí práce jsou často chápány jako samozřejmé, a tedy neviditelné**. Pokud se ale vyjádří finančně, začneme si mnohdy lépe uvědomovat, jak náročné je starat se o domácnost.

„dětinejsoudovolená“

Každý ve třídě se zeptejte tří dospělých lidí, kteří mají malé děti, co obnáší starat se o ně. Udělejte seznam činností, které musí rodiče s malými dětmi vykonat. Kolik času denně zabere péče o děti? Jak náročná tato péče je? Porovnejte všechny údaje, které jste získali. Je podle vás snadné nebo obtížné starat se o malé děti? Proč se doba, kdy se matka nebo otec starají o své malé děti, nazývá mateřská či rodičovská dovolená? Myslíte si, že se skutečně jedná o dovolenou?

Abychom si vytvořili představu o tom, kolik do rodinného rozpočtu přináší jednotliví lidé tím, že vykonávají různé domácí práce, podíváme se na ceny profesionálních služeb.

V roce 2004 udělal deník Mladá Fronta Dnes přehled obvyklých cen, které se platí za různé typy prací, pokud si na ně najmeme profesionální agenturu. Například když nechcete prát a žehlit košile, můžete si je nechat vyprat a vyžehlit v prádelně, kde za tyto služby zaplatíte. Následující tabulka ukazuje, jaké byly ceny profesionálních služeb.

Činnost	Profesionální ceny
Běžný úklid v domácnosti	120–200 Kč / 1 hodina
Žehlení	90–130 Kč / 1 hodina
Mytí oken	60–80 Kč / 1 okno
Čištění koberců	12–15 Kč / 1 m ²
Běžná péče o zahradu (sekání trávy, zalévání)	200 Kč / 1 hodina
Drobné údržbářské práce (oprava baterií apod.)	100–200 / 1 hodina
Hlídkání a péče o děti či staré lidi	50–150 Kč / 1 hodina
Nákupy a vaření obědů či večeří	130–150 Kč / 1 hodina

Zdroj: MF Dnes, 20. 11. 2004

? Zkus si podle předcházející tabulky vypočítat průměrnou cenu, kterou by za domácí práce zaplatila tvoje rodina. Od každého člena rodiny zjisti, kolik hodin týdně tráví činnostmi, které jsou uvedeny v tabulce. Ptej se zvláště matky, otce, sourozenců, případně dalších lidí, s nimiž žiješ v jedné domácnosti. Následně vypočti, kolik peněz by tvoje rodina musela utratit, kdyby si na všechny tyto domácí práce najímala profesionální agentury. Který člověk z rodiny je z tohoto hlediska nejceněnější, tj. vykonává domácí práce za nejvíce peněz?

U STARÝCH ZAVÁDĚJÍ NOVINKY

Jednoho dne Tereza Stará ve škole zažila zajímavou hodinu, při které děti hovořily o tom, jak mají ve svých rodinách rozdělené povinnosti. Byla překvapená, že v rodinách některých jejích spolužaček a spolužáků jsou domácí práce zajišťovány jinak než v její rodině.

Například její kamarád Lukáš má rodiče, kteří se o všechny aktivity dělí, a když oba mají čas, v legraci losují, kdo bude vařit a kdo bude mýt nádobí. V rodině kamarádky Zuzany zase například mají služby na všechny domácí práce a pravidelně se v nich střídají.

Tereza po této hodině začala přemýšlet o tom, proč v jejich rodině vaří pouze maminka, a když jede na služební cestu, musí navařit všechna jídla do mrazničky, aby si je pak pouze ohřáli v mikrovlnné troubě – proč by v takové chvíli nemohl uvařit tatínek? Nebo Tereza s Matějem, až budou starší?

Když Tereza přišla domů, začala o tom hovořit s rodiči a bratrem. Společně se shodli, že rozdělení jejich domácích povinností není ani spravedlivé, ani nezbytné, a že by bylo pro všechny příjemnější, aby se více podíleli na jednotlivých pracích. Z jejich rodinné porady nakonec vyplynul závěr, který Tereza s Matějem slavnostně zapsali.

1. Spočítali jsme, že běžné práce u nás doma zabírají v průměru asi 2 hodiny denně. Není spravedlivé, aby většinu toho dělala maminka. Proto si práce rozdělíme tak, aby se jim každý z nás věnoval asi 30 minut denně. Uděláme si soupis každodenních úkolů, a ty budeme střídavě každý z nás plnit.

2. Tereza a Matěj si budou uklízet své pokoje – budou utírat prach, luxovat, uklízet si hračky, skládat oblečení.

3. Večeře budou střídavě vařit táta nebo máma nebo oba společně. Matěj nebo Tereza jim budou střídavě každý den pomáhat. Nádobí budou mýt každý den ti, kteří nevařili.

4. Nebudeme říkat, že „kuchyň patří mámě“ a „dílna tátovi“. Kuchyň i dílna patří nám všem a všichni v nich můžeme být šikovní.

? Jaké další zásady by si mohli v rodině Starých navrhnout? Pomoz jim je vymyslet.

První týden, kdy se rodina Starých řídila novými zásadami, byl ve všem trochu zmatek. Věci vyšly ze zaběhnutého pořádku, a to nebylo vždy příjemné. Současně ale všichni cítili, že je takový způsob starání se o domácnost pro všechny lepší.

*Tereza: Já jsem se naučila vyměňovat žárovku a jde mi to stejně dobře jako tátovi 😊.
Matěj: Já jsem se naučil dělat palačinky.*

Změny se dotkly také času, který Matěj a Tereza tráví s oběma rodiči. Maminka už nemá díky rozdělení úkolů tolik práce a může s dětmi víc jezdit na kole nebo hrát scrabble. A taky má víc času na své vlastní koníčky.

Táta dříve trávil čas spíš s Matějem, protože se společně věnovali „mužským věcem“ – například spolu chodili hrát fotbal nebo pracovali v dílně. Teď má víc společných aktivit i s Terezou, což je oba těší.

Tak od té doby, co se u Starých aktivity nerozdělují na ženské a mužské, dívčí a chlapecké, mohou dělat všichni všechno a jsou spokojenější.

SHRNUTÍ

V každé rodině žije několik lidí, kteří si mezi sebou na základě zvyklostí v dané společnosti a své osobní volby rozdělují role, jež budou v rámci rodinného života zastávat. Podle společenských očekávání se role žen a mužů v rodině velmi liší.

Ženy jsou obvykle vnímány jako pečovatelky a ochránkyně rodinného krbu, leží na nich většina domácích prací a starosti o druhé. Muži naopak mají živit rodinu, představovat přísnou autoritu a namísto emocí se věnovat logickým a technickým úkolům.

Takové dělení ženských a mužských rolí v rodině se traduje dlouhou dobu a často se zdůvodňuje tím, že ženy a muži jsou z biologického hlediska odlišní, a proto mají dispozice právě k takovému chování. Je dobré si uvědomit, že v naší společnosti podobné představy existují, ale také, že se jim nemusíme podřizovat.

Rozdělení činností v rodině a domácnosti může být různé. Každý člověk spolu se svým/svou partnerem/kou si je může nastavit po svém. Důležité je jediné – uvědomovat si, proč to děláme, a dbát na to, abychom nechtěně neubližovali ostatním.

ZÁVĚREČNÉ OTÁZKY

1. Přečtěte si následující tvrzení: *Úkolem každé ženy je mít děti a starat se o rodinu.* Která z reakcí na ně není stereotypní?
 - a) Přesně tak. Ženy, které nechtějí mít rodinu, nejsou normální.
 - b) Ženy mají od přírody mateřské pudy, musí je naplnit, jinak jsou nespokojené.
 - c) Mít děti a starat se o rodinu by měla každá žena, která si to skutečně přeje. Ostatní mužou prožít spokojený život i jinak.
2. Které z následujících možností napomáhají tomu, aby muži a ženy mohli lépe sladovat svůj pracovní a osobní život?
 - a) vysokoškolské vzdělání rodičů
 - b) mateřské školy pro děti před nástupem povinné školní docházky
 - c) dostatek koníčků a vlastních přátel
3. Přečtěte si následující dva názory:
 - a) Muži by se měli starat zejména o finanční zajištění rodiny.
 - b) Muži by se měli stejně jako ženy podílet na péči o děti a na domácích pracích.

Ke každému názoru napište krátké zdůvodnění. Oba názory porovnejte. Který z nich je vám bližší?

4. Vyjmenujte tři klady a tři zápory toho, když dívky a chlapci mají v rodině zodpovědnost za stejné domácí práce.